

بررسی رابطه خصوصیات هیات مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی شرکتها

حسن پیام دوست

کارشناسی ارشد حسابداری از دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

h.payamdoust68@gmail.com

چکیده:

در رابطه با تاثیر حاکمیت شرکتی بر اقتصاد کشور می توان گفت شرکت هایی که حاکمیت شرکتی مناسبی دارند، به پشتوانه بازارهای مالی قوی، شفاف و سیستم های قانونی قوی، منابع را به صورت بهینه تخصیص می دهند، ثبات مالی و اقتصادی به ارمغان می آورند. هدف تحقیق حاضر بررسی ویژگی های نقش دوگانه مدیر عامل، وجود مدیران غیرموظف، نوع نمایندگی اعضا هیأت مدیره از بعد عمومی و دولتی یا خصوصی بودن و اندازه (تعداد اعضا) هیأت مدیره در عدم تقارن اطلاعاتی شرکت ها است. به این منظور شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان جامعه تحقیق مورد مطالعه قرار گرفتند و 109 شرکت طی سال های 1398 تا 1402 به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند. برای آزمون فرضیه ها نیز از رگرسیون خطی چندمتغیره استفاده گردیده است. اندازه شرکت نیز به عنوان متغیر کنترل در نظر گرفته شده است. نتایج تحقیق بیان گر عدم وجود رابطه ای معنی دار بین ویژگی های هیات مدیره شامل نقش دوگانه مدیر عامل، وجود مدیران غیرموظف، نوع نمایندگی اعضا هیأت مدیره و اندازه هیأت مدیره با عدم تقارن اطلاعاتی است. نتایج همچنین نشان می دهد رابطه ای معنی دار بین اندازه شرکت و عدم تقارن اطلاعاتی وجود دارد. کلمات کلیدی: اندازه شرکت، عدم تقارن اطلاعاتی، ویژگی های هیات مدیره

1- مقدمه

جاری تفکیک مالکیت از مدیریت اجتناب ناپذیر است و عدم وجود مکانیسم نظارتی موثر بر مدیریت در چنین شرکت هایی احتمال تخصیص ناکارآمد منابع و گسترش مشکلات سازمانی و عملکرد ناکارای شرکت را افزایش می دهد و این امر غالباً منجر به صدور گزارش های غیر شفاف و گمراه کننده برای پنهان کردن مشکلات از دید سهام داران می گردد. عدم ارائه شفاف اطلاعات نیز می تواند زمینه ساز گسترش عدم تقارن اطلاعاتی باشد. عدم تقارن اطلاعاتی باعث می شود مدیران و سهام داران عمده بتوانند از روش های مختلف از این مزیت اطلاعاتی به نفع خود و به زیان سایر سرمایه گذاران استفاده کنند. برای مثال می توانند با تحریف و یا مدیریت اطلاعات، از موقعیت خود سوءاستفاده کنند. این امر بر توانایی سهام داران در تصمیم گیریهای درست اثر خواهد گذاشت [1].

ظهور شرکت های سهامی در جهان که از قرن هجده میلادی آغاز شد، بی شک یکی از مهمترین تحولات اقتصادی به شمار می آید. در این شرکت ها سرمایه های خرد برای انجام کارهای بزرگ گرد هم جمع می آید و اداره آن نیز به مدیرانی واگذار می شود که لزوماً سهام زیادی در تملک ندارند. از نتایج این پدیده، جدایی مالکیت از مدیریت، ایجاد تفاوت در تابع مطلوبیت آن ها و در نتیجه به وجود آمدن تضاد منافع و به دنبال آن شکل گیری رابطه مالک-نماینده و نظریه نمایندگی است. با جدا شدن مالکیت از مدیریت شرکت های سهامی این امکان بالقوه به وجود می آید که مدیران تصمیماتی را اتخاذ کنند که در جهت منافع آنان و عکس منافع سهام داران باشد. در ساختار کسب و کار

مربوط به مالک است، البته باید تابع مطلوبیت نماینده نیز مدنظر قرار گیرد. بایمن^۱ (۱۹۹۰) در مورد مشکلات نمایندگی چنین بیان می کند:

"مشکلات نمایندگی زمانی ایجاد می شود که رفتار مشارکتی که رفاه مجموعه را حداکثر می سازد، با منافع شخصی هر یک از طرفین درگیر هم سو نباشد و یا این که هم سو باشد ولی بهینه نباشد و به بیش ترین رفاه برای مجموعه منجر نگردد."

در چنین شرایطی عدم افشای صحیح اطلاعات و در نتیجه بروز عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر وجود دارد. در واقع، مواردی از این دست باعث تشدید عدم تقارن اطلاعاتی می گردد. نبود تقارن اطلاعاتی یکی از پدیده های منفی است که به طور معمول در بازارهای اوراق بهادار رخ می دهد که به تصمیم گیری های نامناسب اقتصادی توسط سرمایه گذاران منجر می شود. معمولاً زمانی که اطلاعات تازه ای از وضعیت شرکت ها در بازار منتشر می شود، این اطلاعات توسط تحلیل گران، سرمایه گذاران و سایر استفاده کنندگان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و بر مبنای آن، تصمیم گیری نسبت به خرید و یا فروش سهام صورت می پذیرد. این اطلاعات و نحوه واکنش به آن ها بر رفتار استفاده کنندگان، به ویژه سهامداران بالفعل و بالقوه تاثیر گذاشته و باعث افزایش و یا کاهش قیمت و حجم مبادلات سهام می شود، زیرا نحوه برخورد افراد با این اطلاعات جدید نوسانات قیمت ها را شکل می دهد [2].

سقوط شرکت هایی نظیر انرون^۲ و ورلدکام^۳ در آمریکا و آهولد^۴ و پارمالات^۵ در اروپا نگرانی های جدی در خصوص مسائل اخلاقی تهیه کنندگان و حسابرسان گزارش هابه وجود آورده است. فقدان ویژگی هایی نظیر ترکیب هیأت مدیره صحیح ممکن است منجر به تخصیص ناکارای منابع و به دنبال آن عدم ارائه شفاف اطلاعات مالی گردد.

این واقعیت ها پرسش های مهمی برای نحوه ی هدایت و کنترل چنین شرکت هایی از قبیل این که هیأت مدیره متشکل از چه افرادی باشد، تعداد اعضاء هیأت مدیره چند نفر باشد و یا این که مدیرعامل شرکت عضو هیأت مدیره باشد یا نه را به میان آورده است. تحقیقات پیشین در این زمینه به دنبال یافتن راهکارهای متعددی برای کاهش مشکل نمایندگی و در نهایت کاهش تفاوت در تابع مطلوبیت مالک و مدیر و سوءاستفاده های احتمالی قدم برداشته و در این راستا به نتایجی از قبیل افشای صحیح و مناسب اطلاعات مالی و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی دست یافته اند. بدیهی است که افشای صحیح و مناسب اطلاعات مالی باعث کاهش مشکل نمایندگی بین مدیران و سهام داران و همچنین بهبود تصمیم گیری استفاده کنندگان از گزارش های مالی می شود. تحولات سال های اخیر در حرفه حسابداری نیز از قبیل افزایش اهمیت ایفای مسئولیت پاسخگویی و وضع قوانین الزام آور برای شرکت های سهامی عام با هدف بازگرداندن اعتماد عمومی به بازارهای سرمایه منجر به ایجاد تغییرات مهمی از قبیل بهبود حاکمیت شرکتی و همچنین تمرکز بیش تر بر صحت و شفافیت گزارش گری مالی گردیده است [1]. در این راستا، تحقیق حاضر نیز به دنبال بررسی ارتباط بین ویژگی های هیات مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی است.

آن چه که ضرورت مطالعه و پژوهش پیرامون مساله حاکمیت شرکتی و نقش سازوکارهای آن در افزایش اعتماد عمومی سهام داران به دنبال کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و افزایش شفافیت و مسئولیت پاسخگویی را افزایش می دهد روی آوردن مردم به بورس در سال های اخیر و رشد آن در این سال ها است. در سال های اخیر در ایران به دلیل مشکلاتی که در بازارهای سرمایه کشور (فارغ از مسایل سیاسی) وجود دارد، امکان سوءاستفاده دارندگان رانت اطلاعاتی و برخی از مدیران شرکت ها فراهم شده است، در این راستا سازمان بورس اوراق بهادار، اقدام به تدوین آیین نامه اصول حاکمیت شرکتی نموده است.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

رابطه نمایندگی مستلزم آن است که شخصی به عنوان مالک به شخص دیگری با عنوان نماینده به منظور انجام وظایفی خاص و دست یابی به هدفی معین تفویض اختیار کند. در این ارتباط، نماینده از سوی مالک موظف است مهارت های خود را به کارگیرد که منافع مورد انتظار مالک تامین گردد در نظریه نمایندگی تصمیم گیری و انتخاب برعهده نماینده است، ولی تابع مطلوبیت

¹Baiman

²Enron

³Worldcom

⁴Ahold

⁵Parmlat

با بروز موارد بیش تری از اختلاس ها و دست کاری در حساب ها، نگرانی های جدی در مورد اعتبار سیستم گزارش دهی مالی به وجود آمده است، در نتیجه باعث کاهش اعتماد استفاده کنندگان از گزارش های مالی نسبت به کیفیت اطلاعات مالی گزارش شده گردیده است. این فقدان اطمینان به طور کلی می تواند آثار منفی بر کارایی اقتصادی داشته باشد (کمیتة استانداردهای مالی بین المللی).

در این راستا شناخت ساز و کارهایی که بتواند در کاهش مدیریت سود اثربخش باشد بسیار حائز اهمیت است چرا که اگر سرمایه گذاران نگران باشند اطلاعاتی که در دسترس آن ها قرار داده شده به نحو جانبدارانه تهیه شده است، بیش از اندازه محافظه کار خواهند شد و این امر بر کارایی بازار سرمایه اثر خواهد گذاشت. حاکمیت شرکتی یکی از عواملی است که به نظر می رسد در کاهش مدیریت سود موثر باشد. تعریف مورد توافقی در مورد حاکمیت شرکتی وجود ندارد، با این وجود می توان براساس یک تعریف عمومی، حاکمیت شرکتی را نظامی نامید که شرکت ها با آن، هدایت و کنترل می شوند [3]. پس در این میان، جایگاه هیأت مدیره شرکت به عنوان نهاد هدایت کننده ای که نقش مراقبت و نظارت بر کار مدیران اجرایی را به منظور حفظ منافع مالکیتی سهام داران بر عهده دارد، بیش از پیش اهمیت می یابد [4].

در کشورهای در حال توسعه که مکانیزم های کلان حاکمیت شرکتی در حال شکل گیری بوده و برای تقویت آن ها نیاز به زمینه سازی های گسترده سیاسی و اقتصادی است، برقراری حاکمیت شرکتی در سطح شرکت ها می تواند عامل مهمی در کسب مزیت رقابتی جهت جذب سرمایه باشد. در رابطه با تاثیر حاکمیت شرکتی بر اقتصاد کشور می توان گفت شرکت هایی که حاکمیت شرکتی مناسبی دارند، به پشتوانه بازارهای مالی عمیق و شفاف و سیستم های قوی قانونی، منابع را به صورت بهینه تخصیص می دهند، ثبات مالی و اقتصادی به ارمغان می آورند و نرخ های رشد ملی (مانند نرخ رشد تولید) را افزایش می دهند. در رابطه با تاثیر حاکمیت شرکتی بر اقتصاد کشور می توان گفت شرکت هایی که حاکمیت شرکتی مناسبی دارند، به پشتوانه بازارهای مالی قوی، شفاف و سیستم های قانونی قوی، منابع را به صورت بهینه تخصیص می دهند، ثبات مالی و اقتصادی به ارمغان می آورند و نرخ های رشد ملی را افزایش می دهند. در تایید این مطلب می توان به شواهد ارائه شده از سوی گرین

اسپین رئیس خزانه داری آمریکا در سال 2002 اشاره کرد که نشان می دهد تضعیف اعتماد عمومی نسبت به شرکت های آمریکایی با کاهش ارزش ویژه شرکت ها، بالا رفتن هزینه بهره و کندی فرآیند سرمایه گذاری ارتباط دارد که تمام این متغیر ها تاثیر منفی بالقوه بر اقتصاد دارند.

[5] به بررسی ارتباط افشای اختیاری و اجباری با عدم تقارن اطلاعاتی پرداختند. در این بررسی 101 شرکت طی سال های 2018 تا 2014 مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج این تحقیق نشان داده است که افشای اختیاری اطلاعات موجب کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می گردد لکن نتایج رابطه معنی داری بین افشای اجباری اطلاعات با عدم تقارن اطلاعاتی نشان نداده است. [6] به بررسی نقش عدم تقارن اطلاعاتی، اندازه شرکت، اهرم، سودآوری و مالکیت کارکنان بر مدیریت سود پرداختند. این تحقیق بر روی 191 شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار جاکارتا (اندونزی) طی سال های 2020 تا 2010 انجام شده است. نتایج تحقیق در در خصوص عدم تقارن اطلاعاتی، مبین وجود رابطه مستقیم و معنی داری بین عدم تقارن اطلاعاتی و مدیریت سود است. مالکیت کارکنان نیز رابطه ای منفی با مدیریت سود داشته است.

[7] به بررسی نقش مالکیت، ویژگی های هیات مدیره و عملکرد پرداختند. تحقیق حاضر طی سال های 2017 تا 2008 در کشور هندوستان انجام پذیرفته است. نتایج تحقیق نشان می دهد که اندازه هیات مدیره و استقلال هیات مدیره نقش مهمی در عملکرد دارد.

[8] نقش ویژگی های هیات مدیره و ساختار مالکیت را بر اهرم مالی شرکت مورد بررسی قرار دادند. این تحقیق طی سال های 2007 تا 2011 در کشور مصر انجام پذیرفته است. نتایج این تحقیق با اشاره به این موضوع که ابزار حاکمیت شرکتی در مصر به اندازه کافی قوی نیست، بیان می کند که ویژگی های هیات مدیره و ساختار مالکیت بر اساس یافته های تحقیق بر اهرم مالی شرکت موثرند.

[9] به بررسی رابطه بین ویژگی های مالی و غیرمالی شرکت با کیفیت افشای اجباری و اختیاری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. به همین منظور تعداد 153 شرکت - که دارای رتبه بندی افشا در بورس اوراق بهادار تهران بودند در بین سال های 1396 الی 1391 به عنوان نمونه تحقیق

فرضیه دوم: بین وجود مدیران غیرموظف در ترکیب هیأت مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه سوم: بین نوع نمایندگی اعضا هیأت مدیره از بعد عمومی و دولتی یا خصوصی بودن و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین اندازه (تعداد اعضا) هیأت مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معناداری وجود دارد.

داده ها و نحوه جمع آوری و پردازش آنها

در این تحقیق جهت تشریح ادبیات تحقیق از منابع کتابخانه ای استفاده می شود. در مرحله داده ها به صورت میدانی جمع آوری گردیده و با استفاده از روش های آماری تحلیل می شود. برای جمع آوری داده های مورد نیاز از اطلاعات ارائه شده در سایت بورس و سایر بانک های اطلاعاتی استفاده شده است. اطلاعات پس از جمع آوری پردازش شده و توسط روش های آماری به شرح زیر با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه 17 مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند.

قلمرو

قلمروی تحقیق به شرح زیر است:

مکانی: کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

موضوعی: بررسی ارتباط بین ویژگی های هیأت مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی

زمانی: سال های 1398 تا 1402 را شامل می شود.

جامعه و نمونه

جامعه آماری تحقیق شامل شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است و نمونه تحقیق شامل شرکت هایی می شود که داده های آن در دسترس باشد و در طبقه شرکت های سرمایه گذاری، لیزینگ و بانک ها قرار نگیرد. علاوه بر این سال مالی شرکت های انتخاب شده جهت ایجاد همگنی بیشتر در شرکت های انتخاب شده منتهی به پایان اسفند ماه است و در دوره ی مورد بررسی تغییر دوره ی مالی نداشته باشند. شایان ذکر است شرکت های سرمایه گذاری، لیزینگ و بانک ها دارای

انتخاب شدند. نتایج تحقیق حاکی از این است که بین کارایی مدیریت، نقدینگی شرکت، سودآوری، اهرم مالی و میزان دارایی ثابت با کیفیت افشای اجباری رابطه مثبت و بین رقابت در بازار محصول و کیفیت افشای اجباری رابطه منفی وجود دارد. همچنین بین ساختار هیئت مدیره، نقدینگی شرکت، اندازه، سودآوری، اهرم مالی و میزان دارایی ثابت با کیفیت افشای اختیاری رابطه مثبت و بین مالکیت اعضای هیئت مدیره و کیفیت افشای اختیاری رابطه منفی وجود دارد و در باقی موارد هیچ گونه رابطه ای مشاهده نگردید.

[10] به بررسی تاثیر دفعات گزارشگری مالی روی عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه سرمایه پرداختند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها نشان می دهد که میان دفعات گزارشگری مالی، عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه سرمایه، رابطه منفی و معناداری وجود دارد، به طوری که با افزایش دفعات گزارشگری مالی، عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه سرمایه کاهش می یابد.

[11] به بررسی رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و تغییر قیمت سهام پرداختند. در این تحقیق، تجزیه و تحلیل جامعی روی، بررسی رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و تغییر قیمت سهام بر اوراق بهادار در شرکت های فعال در بورس اوراق بهادار تهران بین سال های 1398 الی 1392 انجام گرفت. یافته های این تحقیق نشان داد که بین عدم تقارن اطلاعاتی و تغییر قیمت سهام رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

3-روش تحقیق

فرضیه های تحقیق

بررسی متون نظری و مطالب ارائه شده در مقدمه و تشریح و بیان موضوع، سوالات متعددی را به ذهن متبادر می کند. در این تحقیق پرسش اصلی بررسی ارتباط ویژگی های هیأت مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی است که به شرح ذیل بیان می شود:

آیا بین ویژگی های هیأت مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی ارتباطی وجود دارد یا خیر؟

بر این اساس فرضیه های زیر تدوین شده است:

فرضیه اول: بین نقش دوگانه مدیر عامل و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معنی داری وجود دارد.

آماري در مورد نسبت اجراي اعضا هیأت مدیره در شرکت را نشان می دهد.

جدول 2) شاخص های آماری در مورد نسبت اجراي اعضا هیأت مدیره

میانگین	انحراف معیار	نما	بیش ترین	کم ترین
0/66	0/18	0/60	1	0/2

نحوه توزیع نوع نمایندگی اعضا هیأت مدیره

جدول 3 شاخص های آماری در مورد نوع نمایندگی اعضا هیأت مدیره از بعد عمومی و دولتی یا خصوصی بودن را در شرکت های نمونه نشان می دهد.

جدول 3- جدول شاخص های آماری نوع نمایندگی اعضا هیأت مدیره

نوع نمایندگی اعضا هیأت مدیره	فراوانی مطلق	درصد فراوانی نسبی
عمومی و دولتی	349	64
خصوصی	196	36
جمع	545	100

ماخذ: یافته های تحقیق

1-2- نحوه توزیع تعداد اعضا هیأت مدیره در شرکت ها

جدول 4 نحوه توزیع فراوانی تعداد اعضا هیأت مدیره شرکت ها را نشان می دهد.

جدول 4) جدول فراوانی تعداد اعضا هیأت مدیره شرکت ها

تعداد اعضا هیأت مدیره	فراوانی مطلق	درصد فراوانی نسبی
5 نفر	522	96
7 نفر	23	4
جمع	545	100

ماخذ: یافته های تحقیق

1-3- نحوه توزیع اندازه شرکت

لگاریتم طبیعی ارزش دفتری دارایی ها در این تحقیق به عنوان نماینده اندازه شرکت در نظر گرفته شده است. جدول 5

ماهیت فعالیت بسیار متفاوتی با سایر شرکت ها (شرکت های تولیدی) می باشند و از این رو از نمونه تحقیق حذف شده اند. در نهایت 109 شرکت طی 5 سال (545 سال-شرکت طی سال های 1398 تا 1402) به عنوان نمونه نهایی انتخاب گردیدند

مدل پژوهش

در این تحقیق برای آزمودن فرضیه ها از رگرسیون چندگانه استفاده می شود. مدل تجربی مورد استفاده جهت آزمون فرضیات نیز به شرح ذیل تبیین گردیده است:

$$IA = \alpha + \beta_1 DUAL + \beta_2 COMPOSE + \beta_3 AGENT + \beta_4 NUM + \beta_5 SIZE + \varepsilon_i$$

4- یافته های پژوهش

آمار توصیفی

جدول 1 نحوه توزیع فراوانی دوگانگی وظیفه مدیرعامل را نشان می دهد.

جدول 1) جدول فراوانی دوگانگی وظیفه مدیرعامل

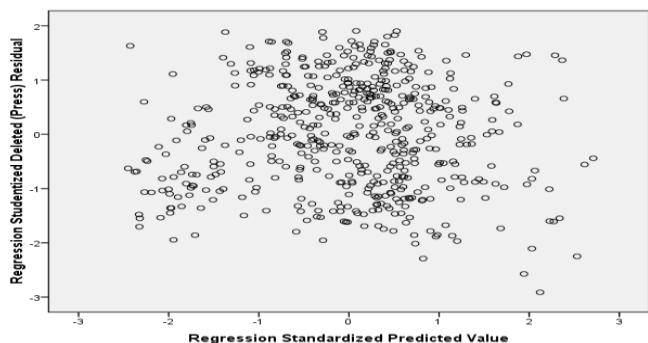
دوگانگی وظیفه مدیرعامل	فراوانی مطلق	درصد فراوانی نسبی
دارد	26	5
ندارد	519	95
جمع	545	100

ماخذ: یافته های تحقیق

جدول 1- نشان می دهد که از بین 545 سال-شرکت نمونه 5 درصد آن ها مدیرعامل رئیس هیأت مدیره بوده و در مابقی (95 درصد) مدیرعامل دارای وظیفه دوگانگی نیست.

1-1- نحوه توزیع نسبت اعضا اجراي در هیأت مدیره

هیأت مدیره اجراي، هیأت مدیره ای است که اعضا آن در شرکت دارای مسئولیت اجراي هستند. جدول 2 شاخص های

ماخذ: یافته‌های تحقیق

نرمال بودن: نرمال بودن داده‌ها در تحقیق حاضر با توجه به بزرگ‌تر از 0/05 بودن آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و مشاهده نمودار احتمال نرمال بودن باقی مانده‌های رگرسیون به شرح ذیل مورد تایید قرار می‌گیرد.

آزمون مقدار

کولموگروف-اسمیرنوف	0/08
--------------------	------

ماخذ: محاسبات تحقیق

استقلال باقیمانده‌ها: با توجه به آن که مقدار آماره دوربین واتسن در مدل نهایی مورد استفاده 1/99 (نزدیک به 2) است، فرض سوم زیربنایی رگرسیون نیز مورد تایید قرار می‌گیرد.

جدول (8) استقلال باقیمانده‌ها (آماره دوربین-واتسن)

آزمون	مقدار
دوربین واتسن	1/947

ماخذ: محاسبات تحقیق

عدم وجود هم خطی: برای تشخیص هم خطی بین متغیرهای پیشگو از آماره VIF استفاده می‌شود. در این حالت اگر VIF کمتر از 10 باشد به معنای عدم وجود همخطی است و در غیر اینصورت به معنی وجود همخطی بین آن متغیر با سایر متغیرها است. نتایج حاصل از بررسی آماره VIF بیان گر کمتر از 10 بودن آماره مزبور است، در نتیجه فرض جاری زیربنایی رگرسیون نیز مورد تایید قرار می‌گیرد.

جدول (9) آزمون هم خطی

متغیر	آماره VIF
نقش دوگانه مدیرعامل	1/021
مدیران غیراجرایی	1/023

شاخص‌های آماری در مورد لگاریتم طبیعی دارایی‌های شرکت‌های نمونه را نشان می‌دهد.

جدول (5) جدول شاخص‌های آماری لگاریتم طبیعی دارایی‌ها

میانگین	انحراف معیار	میان	بیش‌ترین	کم‌ترین
13/92	1/49	13/72	19/01	10/03

ماخذ: یافته‌های تحقیق

1-4- نحوه توزیع عدم تقارن اطلاعاتی

جدول 6 شاخص‌های آماری در مورد عدم تقارن اطلاعاتی سال- شرکت‌های نمونه را نشان می‌دهد.

جدول (6) جدول شاخص‌های آماری عدم تقارن اطلاعاتی شرکت

میانگین	انحراف معیار	میان	بیش‌ترین	کم‌ترین
1/80	0/75	1/68	3/86	0/60

ماخذ: یافته‌های تحقیق

همچنین آمار توصیفی عدم تقارن اطلاعاتی به تفکیک سالها به شرح زیر است:

جدول (6) جدول شاخص‌های آماری عدم تقارن اطلاعاتی شرکت

سال	میانگین	انحراف معیار	بیش‌ترین	کم‌ترین
1398	1/83	0/66	3/86	0/63
1399	1/88	0/76	3/67	0/67
1400	2/07	0/78	3/73	0/60
1401	1/67	0/74	3/74	0/81
1402	1/57	0/69	3/57	0/71

بررسی فرضیه‌های زیر بنایی رگرسیون

همسانی واریانس: بررسی نمودار باقیمانده‌ها در مقابل پیش بینی‌ها بیان گر وجود همسانی واریانس در مدل مورد مطالعه است. نمودار (1) باقیمانده‌ها در مقابل پیش بینی‌ها

1 تا 4 از آنالیز رگرسیون خطی چند گانه به روش های اینتر^۶ در سطح خطای 5 درصد استفاده شده است. نتیجه مدل نهایی به صورت ذیل تعیین گردیده است.

$$IA = 1/41 - 0/098 \text{ DUAL} - 0/40 \text{ COMPOSE} - 0/029 \text{ AGENT} - 0/027 \text{ NUM} - 0/062 \text{ SIZE} + \text{E}_i$$

مدل فوق و هم چنین علامت ضرایب بیان گر تاثیر معنی دار و منفی متغیر کنترل اندازه شرکت (لگاریتم طبیعی دارایی ها) بر عدم تقارن اطلاعاتی بوده و نتیجه آزمون فرضیه ها نیز به شرح ذیل خواهد بود.

الف) فرضیه اول

بین نقش دو گانه مدیر عامل و عدم تقارن اطلاعاتی، رابطه معنی داری وجود دارد.

نتایج برآورد در جدول 11 ارائه شده است.

جدول 11) نتایج فرضیه اول

فرضیه	ضریب بتا	مقدار احتمال	نتیجه آزمون
اول	0/098	0/350	رد

ماخذ: محاسبات تحقیق

نتایج مندرج در جدول 11 حاکی از بی معنی بودن ضریب رگرسیون دارد.

ب) فرضیه دوم

بین وجود مدیران غیرموظف در ترکیب هیأت مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معنی داری وجود دارد.

نتایج برآورد در جدول 12 ارائه شده است.

جدول 12) نتایج فرضیه دوم

فرضیه	ضریب بتا	مقدار احتمال	نتیجه آزمون
دوم	-0/040	0/6	رد

ماخذ: محاسبات تحقیق

نوع نمایندگی هیات مدیره	1/143
اندازه هیات مدیره	1/061
اندازه شرکت	1/186

ماخذ: محاسبات تحقیق

آزمون معنی داری رگرسیون

پس از آزمون فرضیات زیر بنایی رگرسیون، مدل تحقیق مورد آزمون قرار می گیرد. در مدل رگرسیون اثر متغیرهای مستقل و کنترل (نقش دو گانه مدیر عامل، مدیران غیراجرایی، نوع نمایندگی هیات مدیره، اندازه هیات مدیره و اندازه شرکت) روی متغیر وابسته تحقیق (عدم تقارن اطلاعاتی) بررسی شده است. برای آزمون فرضیه های تحقیق از آنالیز رگرسیون خطی چند گانه در سطح خطای 5 درصد استفاده شده است. در جدول زیر معنی دار بودن مدل اثبات گردیده است ($p\text{-value} < 0/05$)

جدول 10) جدول آنالیز واریانس

مدل	شرح	مجموع مربعات	آماره F	مقدار احتمال
1	رگرسیون باقیمانده	4/035	4/572	0/000
	مجموع	97/067		

ماخذ: محاسبات تحقیق

مطابق جدول فوق با بررسی نتایج آنالیز واریانس، سطح تحت پوشش مقدار آماره F در سطح خطای 5 درصد معنی دار است. بنابراین فرض خطی بودن مدل های برازش شده توسط روش تحت بررسی مورد رد نمی شود. این نتایج نشان می دهد متغیرهای مستقل باقیمانده در مدل از قدرت تبیین بالایی برخوردار بوده و قادرند به خوبی میزان تغییرات و واریانس متغیر وابسته را توضیح دهند.

آمار استنباطی (بررسی فرضیه های تحقیق)

در مدل رگرسیون اثر متغیرهای مستقل و کنترل (نقش دو گانه مدیر عامل، مدیران غیراجرایی، نوع نمایندگی هیات مدیره، اندازه هیات مدیره و اندازه شرکت) روی متغیر وابسته تحقیق (عدم تقارن اطلاعاتی) بررسی شده است. برای آزمون فرضیه های

آجینا و همکاران (2023) و جو و همکاران (2014) هم خوانی ندارد. براساس پژوهش های علمی انجام شده، تفکیک وظایف رئیس هیأت مدیره و مدیرعامل، از جمله محرک هایی به شمار می آید که به دلیل اعطای استقلال بیش تر در تصمیم گیری، موجب کاهش مشکلات نمایندگی و بهبود عملکرد شرکت می شود.

بین وجود مدیران غیرموظف در ترکیب هیأت مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی، رابطه معنی داری وجود دارد.

نتایج حاصله، در رابطه با فرضیه دوم بیان گر عدم تایید این فرضیه در سطح خطای 5 درصد است. این دستاورد با تحقیق آجینا و همکاران (2023) و جو و همکاران (2014) هم خوانی ندارد. از دیدگاه نظریه نمایندگی، حضور مدیران غیرموظف مستقل در هیأت مدیره شرکت ها و عملکرد نظارتی آنان به عنوان افرادی مستقل، به کاهش تضاد منافع موجود میان سهام داران و مدیران شرکت در جلسات هیأت مدیره، کمک شایان توجهی می کند. نتایج این تحقیق بیان گر عدم هم خوانی نقش مدیران غیر موظف در ایران با نظریه نمایندگی است.

بین نوع نمایندگی اعضا هیأت مدیره از بعد عمومی و دولتی یا خصوصی بودن و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج حاصله، در رابطه با فرضیه سوم بیان گر عدم تایید این فرضیه در سطح خطای 5 درصد است. نتایج تحقیقات پیشین در این زمینه نشان می دهد در صورتی که ساختار هیأت مدیره متاثر از ساختار مالکیت، متشکل از اشخاصی با افق سرمایه گذاری کوتاه مدت باشد، مدیریت جهت جلب نظر این گروه ها متمایل به مدیریت سود است و ممکن است این اعمال عدم تقارن اطلاعاتی به وجود آورد. در نتیجه از آن جا که افق سرمایه گذاری ارکان دولتی به مراتب بلند مدت تر از اشخاص حقیقی و شرکت های خصوصی است، انتظار می رود در شرکت ها یی با ساختار دولتی عدم تقارن اطلاعاتی کمتر باشد.

بین اندازه (تعداد اعضا) هیأت مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج حاصله، در رابطه با فرضیه چهارم بیان گر عدم تایید این فرضیه در سطح خطای 5 درصد است. لازم به ذکر است از بین 545 سال-شرکتی که به عنوان نمونه انتخاب شده اند تنها 4 درصد دارای 7 عضو و مابقی (96 درصد) دارای 5 عضو در هیأت مدیره بوده اند. تاثیر گذاری اعضای بیش تر هیأت مدیره مستلزم حضور مداوم این افراد جهت انجام وظایف محوله است در حالی

نتایج مندرج در جدول 12 حاکی از بی معنی بودن ضریب رگرسیون دارد.

ج) فرضیه سوم
بین نوع نمایندگی اعضا هیأت مدیره از بعد عمومی و دولتی یا خصوصی بودن و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج برآورد در جدول 13 ارائه شده است.

جدول 13) نتایج فرضیه سوم

فرضیه	ضریب بتا	مقدار احتمال	نتیجه آزمون
سوم	-0/029	0/798	رد

ماخذ: محاسبات تحقیق

نتایج مندرج در جدول 13 حاکی از بی معنی بودن ضریب رگرسیون دارد.

د) فرضیه چهارم
بین اندازه (تعداد اعضا) هیأت مدیره و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج برآورد در جدول 14 ارائه شده است.

جدول 14) نتایج فرضیه چهارم

فرضیه	ضریب بتا	مقدار احتمال	نتیجه آزمون
چهارم	-0/027	0/798	رد

ماخذ: محاسبات تحقیق

نتایج مندرج در جدول 14 حاکی از بی معنی بودن ضریب رگرسیون دارد.

5-نتیجه گیری

پژوهش حاضر با استفاده از داده های 545 سال-شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های 1398 تا 1402، و با استفاده از رگرسیون چندگانه مدلی را جهت تشریح قضاوت فرد در زمینه پیش بینی عدم تقارن اطلاعاتی پیشنهاد می کند. خلاصه یافته های پژوهش حاضر، به شرح ذیل است:
بین نقش دوگانه مدیر عامل و عدم تقارن اطلاعاتی، رابطه معنی داری وجود دارد.

نتایج حاصله، در رابطه با فرضیه یک بیان گر عدم تایید این فرضیه در سطح خطای 5 درصد است. این دستاورد با نتایج تحقیق

Journal of Academic Research in
Business and Social Sciences, Vol. 3, No.
12, pp 660-675.

[7]Bart, C., & Bontis, N. (2023).

Distinguishing Between the Board and
Management in Company Mission:
Implications for Corporate Governance.
Journal of Intellectual Capital, 4(3),
361–381. 101

[8]Armstrong, C., J, Core. D, Tayor and
R, Verrecchia.(2021). When Does
Information Asymmetry Affect the Cost
of Capital?. Journal of
AccountingResearch, Vol.49(1), PP.1-40

[9]محمدی، هاجر (1399). تحلیل ارتباط بین تامین
مالی از طریق بدهی و کیفیت سود شرکت های
پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه
کارشناسی ارشد. دانشکده علوم اداری و اقتصاد.
دانشگاه اصفهان.

[10]منظرزاده، هاشم (1398). تاثیر ویژگی های
هیأت مدیره بر گزارش حسابرسان مستقل. پایان نامه
کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد.

[11]پورحیدری، امید و همتی، داود (1393)، بررسی
اثر قراردادهای بدهی، هزینه های سیاسی، طرح های
پاداش و مالکیت بر مدیریت سود در شرکت های
پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی های
حسابداری و حسابرسی، شماره 36، ص 47-63

که در این تحقیق حضور تمامی اعضای هیأت مدیره در تصمیم
گیری ها در نظر گرفته نشده است. لذا ممکن است در صورتی
که تنوع در تعداد اعضای هیأت مدیره مشهودتر باشد وبا در نظر
گرفتن عواملی نظیر حضور یا عدم حضور اعضا در تصمیم ها،
نتایج به گونه دیگری تفسیر شود.

منابع و مآخذ

[1]احمدپور، احمد؛ عدیلی، مجتبی، ابراهیمیان، سید
جواد (1392). بررسی رابطه میان عدم تقارن اطلاعاتی
و مدیریت واقعی سود در شرکت های پذیرفته شده در
بورس اوراق بهادار تهران. مجله پژوهش های
حسابداری مالی، سال پنجم، شماره چهارم، شماره
پیاپی (18)، 1-13.

[2]بحری ثالث، جمال؛ بهنمون، یعقوب؛ مددی زاده،
ابراهیم (1398). ویژگی های هیأت مدیره و استراتژی
مالیاتی جسورانه. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری
مدیریت، سال هفتم، شماره بیست و دوم، 53-67.

[3]حساس یگانه، یحیی و معیری، مرتضی (1395)،
حاکمیت شرکتی، حسابرسی و کمیته حسابرسی،
نشریه حسابداری، شماره 174.

[4]مکرمی یداله (1392) تحولات حرفه حسابداری در
جهان. مقاله ارائه شده در اولین همایش حسابرسی در
ایران، 20 و 21 اسفندماه، تهران.

[5]Jeffrey ,Ng .(2021). The effect of
information quality on liquidity
risk.Journal ofAccounting and
Economics,165 , PP.1-18

[6]Ajina, A., Sougne, D., Laouiti, M.
(2024). Do Board Characteristics affect
Information Asymmetry? International

